

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

A DigiRights projekt uniós jogalkotási javaslatairól

Kádár András Kristóf

2024. november 15.

helsinki.hu

A büntetőeljárás iránylevek és a digitalizáció – az iránylevek természete

- Az **Európai Unió működéséről szóló szerződés 288. cikk**: Az Unió hatásköreinek gyakorlása érdekében az intézmények rendeleteket, **irányleveket**, határozatokat, ajánlásokat és véleményeket fogadnak el.
- Az iránylev az **elérendő célokat illetően** minden címzett tagállamra **kötelező**, azonban a **forma és az eszközök** megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja. Cél: harmonizáció
- Példa: **ügyvédi segítség igénybevételéről szóló 2013/48/EU iránylev**, 5. cikk: “A tagállamok biztosítják a szabadságelvonással érintett gyanúsítottak és vádlottnak azt a jogot, hogy legalább egy általa megnevezett személyt – például hozzátartozóját vagy munkáltatóját – **indokolatlan késedelem** nélkül értesítsék a szabadságelvonásról, ha úgy kívánja.”
- Be. 275. §: Az őrizet elrendeléséről és a fogva tartás helyéről legkésőbb **nyolc órán belül** tájékoztatni kell a terhelt vagy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy által megjelölt nagykorú személyt. (Korábbi Be.-ben **24 óra**)
- **Határidőt** meghatározza az iránylev. Átültetési határidő: 2016. november. Ezt követően: átültetési kötelezettség megsértése → állammal szemben felhívható, ha kellően precíz az irányelvi rendelkezés.

A büntetőeljárás irányművei és a digitalizáció – a büntetőeljárás irányművei

- 2010/64/EU IRÁNYELV a büntetőeljárás során igénybe vehető **tolmácsoláshoz és fordításhoz** való jogról
- 2012/13/EU IRÁNYELV a büntetőeljárás során a **tájékoztatáshoz** való jogról
- 2013/48/EU IRÁNYELV a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban **ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról**, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt **harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz** való jogról
- 2016/343/EU IRÁNYELV a büntetőeljárás során az **ártatlanság védelme** egyes vonatkozásainak és a **tárgyaláson való jelenlét** jogának megerősítéséről
- 2016/800 EU IRÁNYELV a büntetőeljárás során **gyanúsított vagy vádlott gyermekek** részére nyújtandó eljárási biztosítékokról
- 2016/1919 EU IRÁNYELV a büntetőeljárások során a gyanúsítottak és a vádlottak, valamint az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban a keresett személyek **költségmentességéről**

2010/64/EU IRÁNYELV a tolmácsolásról és fordításról

- Kutatási konklúzió → **NEM ekvivalens**: hangminőség szerepe, bizalom megteremtése, védő és terhelt konzultációjának segítése (HUN interjú: bíró → éppen ezért nem tart távmeghallgatást külföldiek esetében)
- Jelenlegi szöveg: 2. cikk (6) „**Adott esetben** kommunikációs technológia is alkalmazható, úgymint videokonferencia, telefon vagy internet, **kivéve**, ha szükség van a tolmács fizikai jelenlétére a **tisztességes eljárás biztosításához.**”
- Jogalkotási javaslat: (6A) beiktatása: Milyen esetekben fogadható el a távtolmácsolás? →
 - tolmácsolás minőségének biztosítása (pl. ritka nyelv esetén olyan helyen, ahol nehezebb a hozzáférés);
 - legitim eljárási cél érdekében (pl. őrizetbe vett gyanúsított mihamarabbi kihallgatása);
 - Az eljárás tisztességének biztosítására

2013/48/EU IRÁNYELV: ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról

- Kutatási konklúzió → **NEM ekvivalens**: terhelt és védő közötti konzultáció, nonverbális kommunikáció, bizonyítékok észlelése (pl. szembesítés esetén a tanú vagy másik terhelt testbeszéde), jegyzőkönyvezés (ki van jelen).
- Jelenlegi szöveg → **ügyvédi segítség** tartalma [3. cikk (3)] (i) **négyszemközti kommunikáció**; (ii) ügyvéd **jelenléte és hatékony részvétele** a kihallgatáson (ideértve a bírósági tárgyalást is); (iii) ügyvéd részvétele **egyéb eljárási cselekményeken** (pl. szembesítés, felismerésre bemutatás)
- **Nem csak fizikai jelenlét lehet** (DE: 3. cikk (1): „A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak ügyvédi segítséget vehessenek igénybe abban az időpontban és olyan módon, hogy az érintett személy a gyakorlatban **hatékonyan érvényesíthesse a védelemhez való jogát.**”)
- Javaslat: **Főszabályként a fizikai jelenlét rögzítése** kivételekkel:
 - **védelem indítványára** (de nincs helye az első, letartóztatásról döntő ülésel kapcsolatban); vagy
 - **közrend, közbiztonság, közegészség védelmében** (hozzájárulás nélkül is), **a tisztességes eljárás sérelme nélkül** (a jelenlegi kivétel szabály eltörlésével, amely szerint el lehet tekinteni az ügyvédi segítség biztosításától közvetlenül a szabadságelvonás megkezdése után, amennyiben a nagy földrajzi távolság ezt lehetetlenné teszi).

2016/343/EU IRÁNYELV a tárgyaláson való jelenlétről

- Kutatási konklúzió → **NEM ekvivalens**: az eljárásban való hatékony részvételt nehezíti (különösen sérülékeny csoportoknál) és a közvetlenség elvét is csorbítja (interjúk: szembesítés gyakorlatilag lehetetlen, terhelt és sértett fizikai adottságainak összemérése személy elleni bűncselekménynél, stb.)
- 8. cikk (1): A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joguk van a tárgyalásukon jelen lenni → EUB esetjog: HYA és mások (C-348/21): migrációval kapcsolatos cselekmények → a jelenlét joga „a tárgyalásban való **hatékony részvétel** jogát jelenti”
- Javaslat: **Főszabályként a fizikai jelenlét rögzítése** kivételekkel:
 - **védelem indítványára** (de nincs helye az első, letartóztatásról döntő ülésel kapcsolatban); vagy
 - **közrend, közbiztonság, közegészség védelmében** (hozzájárulás nélkül is), **a tisztességes eljárás sérelme nélkül**;
 - terhelt és védő közötti, a videokonferencia útján foganatosított meghallgatás előtt és alatt folytatott kommunikáció titkosságát biztosítani kell.

2012/13/EU IRÁNYELV a tájékoztatáshoz való jogról

- Kutatási konklúzió → **ekvivalens lehet** a papíralapú és az elektronikus iratbetekintés
- 7. cikk (1): az ügy anyagaiba való betekintés joga – (i) fogvatartás alapjául szolgáló iratok; (ii) valamennyi terhelő és mentő anyagba való betekintés legkésőbb a vádemeléskor; (iii) korlátozás kivételesen (ha másik személy életét vagy alapvető jogait súlyosan veszélyeztethetné, fontos közérdekből).
- Javaslát:
 - **minden tagállam hozzon létre elektronikus iratbetekintési rendszert;** vagy
 - ha létrejött egy ilyen rendszer, alapvető védelmi jog az ezen keresztül betekintés;
 - ha az ügyiratok vagy az anyagok mérete miatt különleges technikai eszközökre van szükség az azokban foglalt információk hatékony megismeréséhez, ehhez a védelem számára megfelelő eszközöket kell biztosítani.

A kutatás során megismert, adaptálható joggyakorlatok

➤ Olaszország:

- távmeghallgatás esetén ügyvéd mind a tárgyalóteremben, mind a bv-intézetben → rászorultság esetén mindkettőt az állam fizeti;
- a bíróság dönt a távmeghallgatásról, de arra csak a terhelt hozzájárulása esetén kerülhet sor (a magyar szabályozásával ellentétes logika);

➤ Észtország: „okos börtönök” → minden észt börtön rendelkezik intranettel, ami lehetővé teszi a fogvatartottaknak különböző e-szolgáltatások igénybevételét, ide értve az iratokhoz való (biztonságos és személyazonosságához kötött) hozzáférést is.

➤ Belgium: a bíróság kezdeményezheti a távmeghallgatást, de a terheét hozzájárulása szükséges. Kivétel, ha a bíróság azért rendeli el, mert nem lehet az eljárást másként lefolytatni (pl. járvány miatt, vagy a közbiztonság komoly és kellően konkrét veszélyeztetése miatt), de ilyenkor is külön szükséges vizsgálni a fiatalkorúak és más, sérülékeny helyzetű terheltek érdekeit.

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

Köszönöm a figyelmet!